

MÜÜRILEHT

NÜÜDISKULTUURI HÄÄLEKANDJA

SAJA VIEKÜMNE SEITSMES NUMBER : DETSEMBER 2025

HIND 4€

9 772346 662013

#157

Juhtkiri:

Me kõik oleme platvormitöölised

Täpselt aasta tagasi kirjutasin detsembrikuu Müüri-lehte juhtkirja „Tere tulemast kärpesalongi!”, mis viitas aastal 2025 eesootavatele kärbetele kultuurisektoris meil ja mujal. Aastale tagasi vaadates võiks ju öelda, et rahulolematust küll paisub, aga midagi kokku pole kukkunud. Avalikku kultuuridiskussiooni domineerib siiski suur küsimus rahast ja selle vereringest. Kas raha on? Kellel raha on? Ja kui palju seda raha on? Ja kui raha ei ole (loe: pole antud), siis kuidas saab võimalik olla, et Eesti riigil raha ei ole? Miks neil on raha, aga meil ei ole? Kumb oskab kultuurirahastuse andmeid õigesti tõlgendada – **Tanel Tein** või **Jürgen Ligi**? Kes peaks näijamängude esimeses voorus välja kukkuma – Theatrum või elektron.art? Mis väljavaa- ted on kultuuriajakirjandusel? Miks ei saanud **Arnold Rüütlist** rääkiv dokumentaalfilm kulkalt produktsiooni lõpetamiseks kuute tonni? Inimesed, betoon, betoon, inimesed, betoon?

Kas selleks, et midagi muutuks, peab **Olari Elts** viiuli- poognaga harakiri tegema? Issand halasta, Draama- teatril oli arvel VIIS MILJONIT!!! Mida me kaitseme selle õhutõrjega, kui kultuuri enam pole? Kui kõrgharidu- sega kultuuritöötaja miinimumpalk on elanud oma aja ära isegi kultuuriministri arvates, mis siis edasi saab? Rohkem krüptokasiinosid Eestisse, rohkem peenraha kultuurile?

Kahjuks jääb suur osa sellest diskussioonist kultuuri- välja kõlakambrisse ja ületab laiemat künnist tões- ti vaid siis, kui mõni tugeva avaliku reputatsiooniga kultuurijuhth suu avab. Niisamuti nagu mitte igaüht ei huvita väljakutsed kõrghariduses, tööstuses või *start-up*-sektoris, ei pöörata tingimata süvenenult tähelepanu ka kultuurivaldkonnale. Kuigi on efektn e osutada, kuidas kultuuriirida riigieelarves on aasta-

kümnetega proportsionaalselt kahanenud, on avalik rahastus sellest hoolimata kultuurile endiselt eksis- tentsiaalselt asendamatü ning suures ülekaalus iga- suguse omatulu ja eratoetuse kõrval.

Toome näiteks Müürilehe, mis on osa Sihtasutusest Kultuurileht, kuhu kuulub veel hulganisti väljaandeid Loomingu Raamatukogust Tähekeseni. Sellise mudeli alusel ja sisuprofiilisi tegutsemine oleks erasektoris ilma erakordsete patroonide ja metseenideta mõel- damatu. Kogu digitaalne sisu on ilma reklaami- ja sisu- turunduslaviinita tasuta kättesaadav, lisaks sellele on ka suur osa trükiväljaande tiraažist vabalevis. Kuna meie tegevus sõltub avalikust toest, on meil võima- lus ja kohustus pakkuda n-ö avalikku hüve. Sealjuu- res ei ole see hüve muidugi universaalne, tal on oma nišš, oma auditoorium ja see, mida pakutakse, on ajas muutuv. Ühelt poolt annab selline mudel võrrel- des erameediaga vabaduse planeerida ja tegutseda teistsuguste mängureeglite järgi, näiteks elamusloo asemel saame keskenduda vähesed huvitavale kul- tuurialanalüüsile. Teisalt seab see aga rea piiranguid, mis pärsivad tähelepanumajanduse keerulises maailmas konkurentsivõimet. Raha, aruandlus, hanked, töölepin- gute ülesehitus, sisu kättesaadavus jne kuuluvad kõik avaliku sektori põhjendatult rigidsesse masinavärki. See ei ole agiilsete eksperimentide katsepolügon. Kuigi väljaande toimetulekumiinimum on olnud seni aastast aastas tagatud töölepingutega kaetud palgafondiga ehk kuulsa kultuuritöötaja miinimumpalgaga, on kõik muu kui väsinud kaamel, kelle silmapiiril veesilma ei paista. Kultuuriväljaannete toimetused suudavad muidugi ise mingi piirini ajakirjanduslikku sisu luua, aga paljuski ju „ostetakse” sisuline kompetents sisse. See hind, millega kohallikelt kultuuriurijatelt ja teistelt

ekspertidelt sisu tellitakse, on teadagi astunud elukalli- dusega vastupidises suunas, sellest on saanud allahinna- tud tööamps.

Sealt edasi lähevad tööaur ja raha niikuinii rahvusvahe- liste tehnoloogiaplattformide teenindamisse. Mind tõsiselt huvitab, kui palju kulutab kogu kultuurisektor otseses ja kaudses ajas pluss rahas puhtalt Meta’jt sarnastel plat- vormidel. (*Kirjutage mulle!*) Mis on see protsent kulminni ja kulka eelarvest, mis liigutatakse sisuliselt automaat- selt monopoolsete tehnoloogiaettevõtete taskusse. Ajal, kui avatud ja ligipääsetav kultuuri-meedia teeb *pro bono* platvormitööd ja rahapuudusel ajale jalgu jäänud koduletude külastatavus asendub tehisarv tehtavate sisukokkuvõtetega, tekib põhjendatud küsimus: kas me pole ammu enam kõik lihtsalt platvormitöölised?

P.S. 4. novembril võtsid 32 Euroopa riigi kultuuri- ministrid vastu deklaratsiooni, milles rõhutati, et tehis- intellekti kasutamine kultuuri- ja meediasisü loomisel ning levitamisel tekitab eetilisi, ühiskondlikke ja ma- janduslikke küsimusi ning küsimusi informatsiooni usaldusväärsuse kohta. Väga tore, et melegi kultu- riministeerium deklaratsioonile alla kirjutas, aga mis siis edasi? Ko vatis, stonia?

Aleksander Tsapov, peatoimetaja

Foto: Silver Mikiver

SISUKORD / LUULE

SISUKORD

KULTUUR
4–5 Logimisplatvormide võidukaigust
— Katharina Kala
5 Virtuaalne filmiriul
— Piia Õunpuu

TOITUMINE
6–7 Proteiinimaaniast
— Kaisa Kopliste

PERSOON
8–10 Jõuluvana Äffy
— Mark Alexander Ummelas

POLIITIKA
12–13 Gaza „inimilbid”
— Gregor Mändma

MEEDIA
14 Venekeelne infoväli
— Anna Tisler-Lavrentjev
ja Ragne Kõuts-Klemm

KÜBERILM
16–17 Ellujäämismängud
— Ilo Tuule Rajand

MUUSIKA
20–22 Bassikarkass II
— Mark Alexander Ummelas

ARVUSTUSED
18–19 ENKKLi näitus × 3
— Andrus Kivirähk, Laura Vilbiks,
Vaike Pääsuke
23 „Mu ema varandus, üks lugu ja
kolm ballaadi”
— Johanna Rannik
26 Rainer Jancise „Idioidipass”
— Taavi Eelmaa

PERFORMANCE
24–25 Reisikiri Suurest Õunast
— Kerly Ritval

KESKKOND
27 Vesiveskitest
— Katre Kikas

SUHTED
29 Vallaliste sein II
— Millgirl373 ja Diandra Rebase

Punkt

Mets hakkab rääkima, kui oled vaba.
Arvad, et need on vanad kulunud hääled:
sahinad, kääksatused, praksumine?
Ei, seda teevad su oma luu ja nahk.
Metsa keel ilmub nähtavale nagu looja südamelöögid laulu põhjast,
kunstniku vaim voogab uduna maastiku kohal.
Äkitsi tunned, kuidas ta sind meelitab, tõmbab.
Sikutusele järgneb katkestus,
justkui lõik jäetakse vahele.
Paus.
Neelukoht.
Kõigest üks hingetõmme, mil puudutus kannab,
ning juba sa pikutad jutustuse all, sügaval loo sees.
Taevakaaned on pärani lahti, sisu päevselge.
Pole tarvis midagi oletada.

Soo

Käpad vajusid sügavale turbasse,
kui isakaru kuremarjul kakerdas.
Värsked ihusoojad mulgud
pole jõudnud vett täis valguda.
Jõhvikad viimse piiri pääl küpsed, külmavõetud.
Päris kindlasti ei tasu nigelad marjatingud ära
pilkastr mütta mist püdelas rabas.
Meil on ühine näljatander, pikk talv tarvis üle elada ja hirmusuhe.
Mu säärikud ei vaju. Olen isakaruga võrreldes ulm,
liblikkaallane suurmehe seltskonnas.
Õigupoolest pole mul eales tulnud pähe
end kellegi teisega võrrelda.

Issa armuke

Pimedas teed akna lahti, vaatad välja –
otse sisse valguseta olemisse,
tagurpidi pöördub tuba, laiba sisse kukub nuga, kuu-
kere kaame vaip, tukub rammetuna vait.
Tikku anda, laastu joota... siin ei ole muule lootat,
sule silmad, oota–oota – üksnes Issa armuke puhub leegi lõkkele.

Ag

Aga kui meil polegi teist elu,
seda järgmist, mil teha kõik õigesti,
kust ma siis saan
parema palga, suuremad võimalused, kergema tagumiku,
ja kui peetakse viimset kohtupäeva, aga Isa,
kes patud lunastaks, ei ilmu kohale,
kust leian kellegi, kes on minu vastu armuline?
Kuidas jätta võlgniku peale karjumata, kui elu pole lotovõit,
kuidas andestada südametäis, kui hing kaalub kaksikümend üks grammi?
Ja kui lühike lõbus päev on minu jaoks piisav,
kuid temast kujuneb otsatu kõrb –
surmajõgi kuivab, ülevedaja on töötukassas arvel,
kust võtan jõu elada igavesti?

Foto: Eerik Kivimäe

Kristel Rebane on luuletaja, kes jumalstab hapukoort, külma dušši ja sooja südamega inimesi.

Illustratsioon: Maria Izabella Lehtsaar

TOIMETUS

Peatoimetaja	Aleksander Tsapov	aleksander@muurileht.ee
Tegev- ja sotsiaaliatoimetaja	Henri Kõiv	henri@muurileht.ee
Kirjandus- ja teadustoimetaja	Maia Tammjärv	maia@muurileht.ee
Kultuuritoimetaja	Helena Aadli	helena@muurileht.ee
Muusikatoimetaja+	Mark Ummelas	mark@muurileht.ee
Keeletoimetaja	Pille Sepp	pille@muurileht.ee
Müügi- ja reklaamijuht	Janet Kljuzin	janet@muurileht.ee
Makett	Madis Katz	
Kujundus	Mirjam Reili	
Illustraatorid	Andrei Kedrin, Ave Taavet, Jaan Pavliuk, Jaan Rõõmus, Liisa Kruusmägi, Liisi Grünberg, Lilian Hiob, Maria Dimancea, Maria Izabella Lehtsaar, Martin Eelma, Nadezda Andrejeva, Stella Salumaa, Vahram Muradyan	
Fotograafid	Alana Proosa, Iris Kivisalu, Johanna Reinvald, Ken Mürk, Renee Altrov, Sille Riin Rand, Tõnu Tunnel	
Kirjatööübid	Overused Grotesk (RandomMaerks), Gill Sans MT Pro (Eric Gill / Monotype Studio), Boris (Giulia Boggio), Edu QLD Hand (Tina Anderson, Corey Anderson), Crédible (fonderie.download), Toilet Paper Type (Eline Cremers / SUVA Type Foundry), Meta Accanthis Alternate (Amélie Dumont), Orchard (Rory King), Kollektiiv Collective (SUVA Type Foundry)	
Kolleegium	Brigitta Davidjants, Signe Ivask, Jens Jaanimägi, Karola Karlson, Helgi Saldo, Berk Vaher	
Väljaandja	SA Kultuurileht	
Trükk	TOETAB KULTUURIMINISTEERIUM	
	KROONPRESS · Tiraaž: 4500	
Jälgi meid:	 @muurileht	

Jõuluvana on päris. Jõuluvana on *real one*

Detsembrikuus on Tallinna vanalinna vaieldamatu superstaar jõuluvana, kelle kohalolu hullutab rahvast Raekoja platsist Viru väravateni. Pühadeootuse ja jõulurõõmu vaimus valminud reportaaž viib meid vanalinna tänavatel sõitva veoauto kabiini, kus saame ülevaate jõuluvana tööpäevast.

Kirjutas **Mark Alexander Ummelas**, pildistas **Ben Raybone**

Kasutan võimalust ja tsiteerin nüüdiskultuuri lipulaasvas Kreisiraadiot, mis sest, et pooled selle liikmed on tühistatud: „Näärivana täna ei tule, sest teda ei ole olemas. Aga aasta on ikkagi läbi. Sült on laul. Kuuse peal on küünlad. Sült ja verivorst. Kuid miks taksot ei tule?” Näärivana, jah, ei tule. Tallinnas käivad asjad Gregoriuse kalendri järgi, sealhulgas ka jõuluturg. Ja jõuluturul käib jõuluvana, kes, muide, on olemas. See on jõuluturu kavas kirjas, ilusas šriftis: „Õhtut juhib jõuluvana Äffy.” Oot, ma olen teda oma silmaga näinud! Ta sõidab ringi vilkuva autoga, *blas’ib* jõulumuusikat, jagab aknast kommi. Võtan julguse kokku ja kirjutan jõuluvanale Messengeris: „Kas saaksin sinuga jõulukuu puhul inteka teha?” Jõuluvana on *real one*! ja nõustub, lepime kuupäeva kokku. Ma pole kunagi ühegi inteka pärast niivõrd elevil olnud. Kell on 3.37. Und ei ole. Vaatan unistavalt aknast välja ja kujutan vaimusilmas ette kalendrit. Ma pean veel kolm korda magama minema ja siis ma näengi jõuluvana.

JÕULUTURU HING

Kätte jõuab suur päev. Saan fotograafia III Draakoni ees kokku umbes pool tundi enne jõuluvanaga kokkulepitut aega. „Kuule, kas jõuluvana on äkki juba kohal?” „Ei, pigem mitte, rahvas on liiga rahulik.” Nõus, *hype’i* pole ollagi. Turistid teevad raekojast pilti ja laternakumas kioskitest vaatavad grillvorstide ja saunamütside vahelt vastu võrdlemisi mornid näod. Mina oleksin ka morn, kui ma oleks päev läbi kioskis jõuluvana oodanud ja kaheksaeurost glögi müünud.

Aga! Kõrvu kostab kauge jõulušlaager. Tormame fotograafia Vanaturu kaela suunas ja pöörame pilgu linnamüüri tornide, Lindexi ja mäki poole. Järsku on vanalinna tänavatele saabunud uus rütm, uus elutempo. Silmapilrilt paistab vilkuvate tuledega veok, Viru tänaval sibliv rahvamas jaguneb Punase mere kombel kaheks. Fotograafil kukub karp jumala lahti, ta pole sellist asja varem näinud. Aga mina, põline tallinlane, tean juba eos, et see on jõuluvana Äffy oma jõulumobiliga. Hilgav veok teeb munakivisillutisel auringi, pöörab Harju tänavale ja jõuab sealt teosammul Raekoja platsi. Kiiremini ei saaks, sest autot ümbritsev rahvamas on suisa hullumas. Auto jääb seisma, uks avaneb ja välja astub jõulumees isiklikult. „Hello, everybody!” hüüab ta kõva ja selge häälega, räägib pisut rahvamasiga ja kuulutab hetk hiljem: „Ma lähen nüüd lavale! Näeme seal!”

Laval võtab jõuluvana vastu juubeldav publik. „Eesti, kus olete. Näidake ennast!” Rahva seast tõuseb mõni-kümmend kätt. „Päriselt, räägite eesti keeles!? Meil on uus rekord, vähemalt 30 tükki on teid kindlasti! Ja lapsed, tere tulemast! Mul on nii hea meel teid kõik siin näha! Teate, ma annan teile väikese vihle. 30. novembril hakkavad käima päkapikud, nii et igal juhul olge juba tänasest head lapsed ja siis ongi kõik korras.”

Ja trall lähebki lahti. Jõuluvana jookseb vahetpidamata lavale ja maha. Kord juhatab ta sisse tantsukooli kasvandikke, kes jõuluturu turistidele oma uut kava esitavad. Vahepeal võtab ta ohjad enda kätte ja kutsub publikust inimesi lavale jõulu laule laulma. Otse loomulikult on hea soorituse korral kingitus garanteeritud. Tegemist on vägagi rahvusvahelise ettevõtmisega, lavale jõuavad nii prantslased, portugallased, soomlased, austraallased kui ka eestlased. Mõnikord lõõritavad jõuluvana kõrval juba švipsis Lääne-Euroopa

poissmehed, kes üksteist jalkafännide kombel imetis hoiavad ja üheskoos hüppavad. Teinekord on laval aga kohalikud mudilased, kes jõuluvana eestvedamisel „Põdra maja” laulavad. Laul algab vaikselt, aga etteaste on ehitatud üles pidevale *crecendo’le*. Kumisev „anna kappaka” paneb esitusele valju, mõneti ka ootamatu punkti, millele järgneb juubeldav aplaus. Tallinn on ju kõigest hoolimata kontrastide linn, kus ühele platsile mahuvad neoontoonides tivoliatraksioonid, Helly Hanseni joped ja 14. sajandi gootika.

Vaatan pikalt, kuidas jõuluvana rahvast hullutab. Tõeline šõumees! Kui etteastete vahele tekib paus, ei lähe jõuluvana Metallica kombel bakkarrisse tikuvõileiba sööma ja šampat jooma. Sest bakkarit ei ole. Jõuluvanale vaatab trepil otsa 20-liikmeline tantsutrupp, kes ootab lavale minekut. Otse loomulikult tehakse grupifoto. Juba on jõuluvana sisse piiranud lapsevanemad, kes tahavad oma võsukestest jõuluvanaga pilti teha. Muidugi saab! Jõuluvana võtab naeruiselt kõik pildile, kuulab kõik ära, jagab jõulusoove, kommi, näpunäiteid ja puhast emotsiooni. Ja lõpuks jõuab jõuluvana ajakirjaniku mikrofonit ette.

Räägi, mis tunne on jõuluvanana rahvast hullutada?

Kui ma sulle päris ausalt ütlen, siis seda ei ole võimalik sõnadega seletada. See energia, mis sealt vastu tuleb, on nii võimas. Saad aru, kõik karvad on püsti kere peal. Ma tulen kohale, pikk päev on seljataga, põhimõtteliselt olen nii väsinud, et võiks jalapealt pikali kukkuda. Aga siis keeran jälle suuna rahva poole, sealt saan veel niisuguse vurtsu energiat! Kui ma suudan anda oma vahenditega rahvale seda, mida neil tegelikult vaja on, siis see on imeline. See on tõenäoliselt kõige suurem asi, mida ma elus teha olen suutnud.

Kust see energia tuleb?

Ei tea, see on mul vist veres. Mulle on öeldud küll, et mis ma ikka rahmeldan, tänapäeval on ju kõik võimalik. Et kui paneksin kodus kontori püsti, teeksin Alga igasugu asju, siis ma saaks niisama rahulikult raha teenida. Aga ma ei tee seda raha pärast, jõuluvana ei saa raha pärast

olla. Kui ma hakkaksin praegu Alga musta raha teenima, kaotaks töö kogu võlu, selle imelise tunde. See emotsioon on nii tugev. Kui vaatad ringi, siis inimesed on jõuluvana ümber nagu kärbsed lehmakaka peal. „Äffy, tule siia, teeme pilti!” Ja kõigile peab jõuluvana jaguma. Energiat peab muidugi kõvasti olema, et rahvas niimoodi käima saada, nagu enda ümber praegu näed, aga rahval endal peab ka energiat olema.

Ma ei taha nüüd eestlaste kohta midagi halvasti öelda, aga mulle läheb korda see, et meid on ainult miljon. Kujuta ette, kui meid oleks kümme miljonit. Virisejaid oleks kümme korda rohkem kui praegu! Selle

Ma ei tee seda raha pärast, jõuluvana ei saa raha pärast olla. Kui ma hakkaksin praegu Alga musta raha teenima, kaotaks töö kogu võlu, selle imelise tunde.

koha pealt küll, kallid kaasmaalased, teie seas on igasuguseid laheda inimesi. Aga te olete maailma esimesed vingumises ja virisemises. Kogu aeg on vaja netis kommenteerida, et kõik on halvasti, kõik on kehvasti. Tulge jõuluturule, saage sellest melust osa, saate seda kõike oma sil-

maga näha. Üle kogu maailma on inimesed väikesesse Tallinnasse kokku tulnud, sest mujal midagi sellist ei toimu. Käsi südame!

Kas täiskasvanud inimesed hakkavad jõuluvana juures käituma nagu lapsed?

Jah, selles mõttes ongi minu jaoks kõik lapsed. Ole sa linnapea või ole sa peaminister või president, sa oled ikka jõuluvana sõber. Minu jaoks ei ole vanusel vahet, mulle ei ole pagunid tähtsad. Ja kui ma inimestel külas käin, siis eriti õhtul, kui on juba väike hõõgvein sees, läheb ikka eriti lahedaks. Täiskasvanud inimesed hakkavad ikka niisugust *show’d* tegema. No ütleme, ka väga suured prominendid hakkavad oma kallitele kaasadele hobust mängima, nii et kaasad ratsutavad neil seljas. Oh, sa ei kujuta ette seda pulli, see on ikka täiesti uskumatu vahepeal.

Kuidas sa jõuluvanaks hakkasid?

Eks see pisik oli juba ammu sees. Alguse sai kogu see asi, ütleme, mingi 35 aastat tagasi. Mul oma lapsed

kasvasid ja tekkiski olukord, kus tuli midagi ette võtta. Neid oli mingist hetkest alates ikka väga raske ära petta, et kas on pärisasi või ei ole. Õhtusel ajal ei olnud jõuluvana käik enam võimalik, siis tekkiski mõte, et teen neile kell pool kuus hommikul ise jõuluvana, siis on neil silmad veel unised peas. Ja see töötaski, enne kui nad korralikult ülessegi olid ärkanud, tormasin mina juba enda voodisse, siis jooksid lapsed omakorda teise tuppa: „Issi, issi! Jõuluvana käisi!” Umbes niimoodi hakkaski see pall veerema.

2005. aastal käisime Gällivares jõuluvanade maailmameistrivõistlustel. Seal oli esindatud üle 20 riigi ja võistlesime jõuluvana maailmameistri tiitli nimel. See on selline Põltsamaa-suurune kaevanduslinn, nägin seal maailma kõige sügavamat auku, mis oli viis kilomeetrit lai, suured kaevandusautod sõitsid sisse. Aga Gällivare linn oli üleni ära ehitud, sõitsime seal põhjapõtradega, sõime suppi ja saime teiste jõuluvanadega niisama vahvasti aega veeta. Teiste riikide jõuluvanadega suhtleme niikuinii, äsja toimus siinsamas Tallinnas näiteks Baltimaade jõuluvanade esinduse kokkusaamine. Aga seal Gällivare lähedal polaarjoone taga nägin ma üht silti: 10 kilomeetrit Äffy küläni. Ja seal Äffy nimi sündiski.

Kuidas jõuavad kingitused lasteni?

Tänapäeval on mitmeid variante. Põtrasisiin Raekoja platsis enam küll ei ole, looduskaitsejad keelasid nende pidamise siin ära. Aga kunagi näitasin siin ikka, et vaat, põtradega jõuavad. Eks tänapäeval on võimalusi küll, ise olen postiga saatnud, kui kohale viia ei ole jõudnud. No aastal 2025 on ju kõik võimalik, droonid ja kõik muu selline. Kingitused jõuavad ikka kohale.

Millal jõulud sinu jaoks algavad?

Jõuluvana jaoks algavad jõulud kuskil augusti lõpus. Siis hakkab pihta kokkuleppimine kõigi nendega, kes teavad, et sellel aastal tulevad ka jõulud – no näiteks lasteaiad, koolid, jõuluvana Äffy sõbrad, kellega oleme 35 aastat jõule tähistanud, nii et mitmes põlvkond tuleb juba peale. Nemad ju teavad täpselt kuupäevi ja kõike, nende jaoks on ajad ilusti ära broneeritud,

Ben Raybone on Eestis tegutsev briti päritolu visuaalkunstnik, kes keskendub oma loomingus nii fotograafiale kui ka filmikunstile.

< eelneb

mõned broneerivad oma aegu isegi viis aastat ette. Ja aegade edasiasundmine käib sisuliselt perelt perele. Vahepeal tekib mingsuguseid vabu auke küll, aga neid on muidugi vähe.

Mida inimestele jõuludeks soovid?

Mina soovingi lihtsalt, et olge üksteise vastu lahedad. Kasvõi jõulude ajal, ärge tülitsege rohkem, hoidke üks-teist, saage peredena kokku. (Jõuluvana jääb mõtlikuks ja pühib pisara.) Ei, eks see ikka teeb härdaks. No ma räägin, et nii palju tülisid, nii palju igasugu jamasid ja asju. Ei ole ju palju palutud, võtke see kuu aega, saage kõigest üle ja pärast sõdige siis edasi, kui tahate.

VIRU TÄNAVA TRIUME

Ühel hetkel peab šõu Raekoja platsist edasi liikuma. Jõuluvana Äffy lehvitab rahvale hüvastijätku ja võtab minu ja fotograafi auto peale. Algab triumfi protsessioon. Veok sõidab teosammul mööda Viru tänavat, rahvas ümbritseb autot, käed tungivad akendest sisse. Mõni tahab patsu visata, mõni tahab ruskat anda. Mõni tahab juttu rääkida, mõni luuletust lugeda. Ja jõuluvana võtab kõik enda juurde audientsile, jõuluvanal on kõigi jaoks aega. Sajad nutitelefonid teevad jõuluvananast pidevalt pilte. Sajad soovid, kümned keeled. Jõuluvana jaoks on see kõik igapäevatöö. Natuke paavstlik fenomen küll, kui vaadata seda pseudoteoloogilisest perspektiivist.

Interaktsioone on erinevaid. Selle poole tunni jooksul, mil me Raekoja platsist mäkinä sõidame, jõuab jõuluvana kogu rahvastikupüramiidiga läbi käia. Autoakna juurde tulnud pensionäridele soovib jõlumees head tervist. Noor neiu ulatab jõuluvanale roosi ning saab vastu kummipaki ja hulganisti ilusaid soovide. Breketitega noormees laseb jõuluvanale telefoni kõlarist äsja väljaantud trap'i-lugu „Take the L“ (artist 35maffia) ja küsib tema arvamust. Jõuluvana peab jaguma kõigile. Ja selle all pean ma silmas tõesti kõiki. Kui jõuluvananä

jõuavad sulle jopedes teismelised, ei pea neid tingimata takka kiitma. Jõuluvana ütleb oma autoriteetselt positsioonilt noortele, et nood oma roppu suuvärki talitseksid, muidu kingitusi sel aastal ei saa. Kõrvalt vaataja perspektiivist võin öelda, et jõuluvana jõudis nende mõne tunni jooksul otseselt suhelda umbkaudu paari tuhande inimesega. Ja siis keerab jõulupukki oma veoki mäki juurest Pärnu maanteele. Kuni Viru ringini on tuled ja jõulutümps peal, Tammsaare pargis jalutavad inimesed hakkavad tantsima, lehvitama, hüppama. Jõuluvana lehvitab massidele ja naeratab. Siis vajutab jõuluvana nuppu ja saabub vaikus. Jõulurahu. Tuled kustutatakse.

Kuidas tunne on pärast tööpäeva? Kogu see aeg vanalinnas oli tähelepanu ainult sinu peal ja seda mitu tundi järjest. Kujutan ette, et see võib väga kurnav olla.

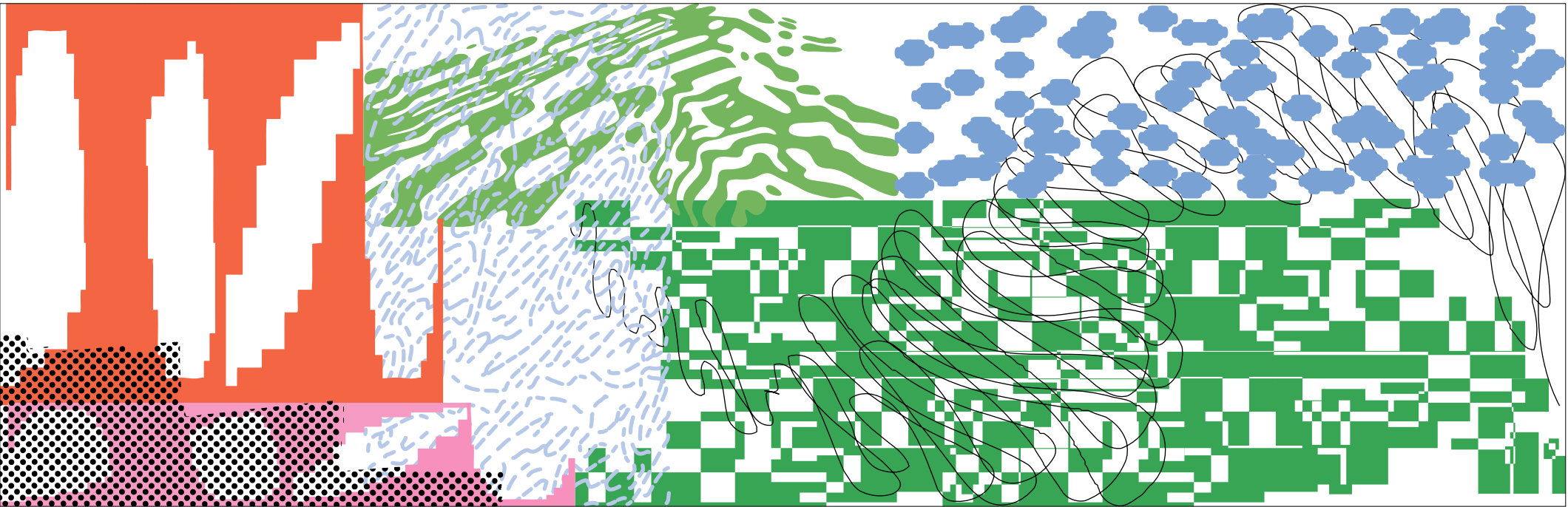
Tead, nüüd tekib juba selline väsimus. Aga hea väsimus. Sest ega sellist pausi küll ei ole, ega jõulud pole ju ainult vanalinnas. Ükskõik mis kohas, kohe kui nuppu vajutad, viled-uled peale paned, oled tähelepanu keskpunktis. Sellist hetke, kus ma lihtsalt istuda saan, seda pole olemas. Aasta lõpp ongi intensiivne, vähe-

malta aastavahetuse ni välja läheb ikka täistuuridel, selle energia pealt, mida rahvas annab. See on puhas rõõm, see emotsioon on kirjeldamatu. Aga pärast tööpäeva on ikkagi mõnus tunne, kui panen autol tuled ja muusika kinni. Selles mõttes saan kõigest superstaaridest väga hästi aru. Kui tuled ja muusika on kinni, siis

ei tunne mind enam keegi. See ongi hetk minule, kus ma siis mõnulen, tõmban hinge ja sõidan edasi nii, et keegi ei tea, et olen jõuluvana.

Ühel hetkel jääb auto seisma. Viskame jõuluvanaga kappi, astun autost välja. „No tšauka, ma panen edasi.“ Ta annab mulle ja fotograafile paki kummikomme, lehvitab ja kaob Tallinna tornmajade vahelisse õhe. Ma ei tea, kuhu ta sõidab, tõenäoliselt mõne pere juurde, mõnda lasteaeda, mõne töökollektiivi juurde. Tegelikult pole mingsugust vahet, mul on süda rahul, sest jõuluvana on päris. Jõuluvana on real one.

Kui tuled ja muusika on kinni, siis ei tunne mind enam keegi. See ongi hetk minule, kus ma siis mõnulen, tõmban hinge ja sõidan edasi nii, et keegi ei tea, et olen jõuluvana.

14/12/2025

EKA JÕULU- TURG 2025

12:00 – 18:00

Kotzebue 1 & 10

Tee uurimistööd, siis tuleb armastus!

Armastusega leitud allikad. Tule tasuta konsultatsioonile!

www.rara.ee/tippteadja

RARA EESTI RAHVUS-
RAAMATUKOGU

Kas on vahet, mis keeles saab venekeelne inimene infot?

Kui varasematel aastatel oli Eesti venekeelsel ajakirjandusel võimalik rahulikult ühiskonnas oma kohta otsida, siis kohe pärast Venemaa täiemahulise sõja algust Ukraina vastu tekkis venekeelsetel toimetustel teravam vajadus oma ülesanded ja roll läbi mõelda.

Kirjutasid **Ragne Kõuts–Klemm** ja **Anna Tisler–Lavrentjev**

Eestis toimib uudismeedia nii eesti kui ka vene keeles, pakkudes infot mõlema emakeelega sihtrühmale. Kuigi Eesti taasiseseisvumisest on möödas juba rohkem kui kolmkümmend aastat, on venekeelne meedia endiselt elujõuline, saades toetust riigieelarvest, ühtlasi on praeguseks saavutatud juba suhteliselt arvukas jälgijaskond. Õigupoolest pole kohalik venekeelne ajakirjandus kunagi varem nii tugev ja mitmekesine olnud kui viimasel kümnel aastal.

Pärast taasiseseisvumist oli venekeelse ajakirjanduse olukord keeruline. Seda iseloomustasid napp ja ebastabiilne rahaline ning inimressurss, suhteliselt väike mõju ühiskonnale ja kahanev auditoorium. Samuti olid ebaselged nii vajadus venekeelse ajakirjanduse järele kui ka selle roll ühiskonnas. Nüüdseks on venekeelsed toimetused nii avalik-õiguslikul ERRI kui ka suu-rematel meediamajadel Delfil, Postimehel ja Äripäeval. Lisaks ilmub regionaalseid ja kohalikke väljaandeid, millest enamik tegutseb Ida–Virumaal.

AJAKIRJANIKUD OTSIVAD TASAKAALU

Eesti venekeelne elanikkond on eelistanud nii kohalikke venekeelseid meediakanaleid kui ka Vene Föderatsiooni kanaleid^{1,2}, seesugused meediatarbimisharjumused kujunesid välja 1990. aastatel ja püsisid kuni 2022. aasta veebruarini, kui Venemaa alustas Ukraina vastu täiemahulist sõda. Samas hakkasid venekeelsed inimesed juba mõned aastad enne agressioonisõda tarbima üha enam ka eestikeelseid ja vähemal määral rahvusvahelisi kanaleid. Rahvusvahelist meediat soosis selliste kanalite nagu BBC, Deutsche Welle ja Euronews kättesaadavus vene keeles.

Üldiselt eelistavad inimesed tarbida uudiseid just oma emakeeles. Venekeelse meedia olemasolu Eestis võib pakkuda lisaks emakeelsele infole ka võimalust suhestuda kohaliku venekeelse kogukonnaga. Ühised teemad, mured ja küsimused on mingil määral seotud ka identiteediga. Näiteks eestikeelsele haridusele ülemineku kontekstis huvitab venekeelsed lapsed–vanemaid, kuidas toetada last eesti keeles õppimisel ja seda eriti olukorras, kus lapsevanem ise keelt piisavalt hästi ei valda. Sellest kirjutab venekeelne meedia, kuid eesti keeles üleminekut kajastades seda küsimust ei käsitleta, mis on igati loogiline. Seega tähelepanu pööratakse samadele teemadele, kuid toimetuste käsitlusnurk või rõhuasetus võib olenevalt kujuteldava auditooriumi ootustest erineda.

Osade venekeelsete toimetuste ajakirjanike arvates on venekeelne meedia mõneti ka õpetaja rollis, aidates meediatarbijal uudisvoos paremini orienteeruda. See ei tähenda konkreetseid vastuseid konkreetsetele küsimustele, vaid seda, et mõned teemad, mis on eestlase jaoks pigem selged, nõuavad rohkem lahtisematamist – mõni venekeelne inimene vajab näiteks teavet selle kohta, miks on oluline tugevdada sanktsioone Venemaa vastu ja takistada seega sõjamasina rahastamist.

Võrreldes eestlastega on venekeelne elanikkond palju vähem homogeenne ehk on keeruline teha kindlaks n–õ keskmise venekeelse meediatarbija tunnusmärke. Näiteks erinevad Ida–Virumaa venekeelsete inimeste meediaharjumused, aga ka huvid ja infovajadus tallinlaste omadest. Venekeelsed ajakirjanikud püüavad vastata oma töös mitmekesise kujuteldava auditooriumi ootustele, võttes arvesse ka seda, et nende lugejate

hulgas on nii neid, kes Venemaa agressiooni taunivad, kui ka neid, kes seda tegelikult toetavad.

Ajakirjanike hinnangul on nende lugejad samas poliitiliselt pigem ettevaatlikud, mis mõjutab teemade kajastamist. Kuigi Venemaad peetakse võimalikuks ohuks Eesti julgeolekule ja suveräänsusele, püüavad ajakirjanikud arvestada oma lugudes auditooriumi hoiakutega, et leida tasakaal lõimumise toetamise ja võõrandumise vältimise vahel.

MEEDIAMAASTIK SÜNDMUSTE TUULES

2015. aasta sügisel ehk natuke üle aasta pärast seda, kui Venemaa ebaseaduslikult Krimmi poolsaare annekteeris, seades ohtu rahvusvahelise julgeoleku ja rikkudes Ukraina suveräänsust, loodi Eestis venekeelne avalik-õiguslik telekanal ETV+. Selle vajalikkusest olid poliitikutud, ühiskonnategelased, integratsiooni- ja julgeoleku-eksperdid, teadlased ja ajakirjanikud rääkinud juba alates 2007. aasta aprillirahutustest. Kusjuures just toona loodi pronksioõ tagajärjel venekeelne ERRI uudisteportaal.

ETV+ kui kanalit oli aga vaja muu hulgas selleks, et pakkuda Eesti venekeelsetele elanikele ligipääsu kvaliteetsele ajakirjandusele just nende emakeeles. Samas arutati ka selle üle, kas venekeelne telekanal võib vähendada kogukonna huvi eesti keele omandamise vastu, pidurdades seeläbi omakorda lõimumist.

ETV+ ei saanud populaarseks kohe, vaid on oma vaatajaskonda järk–järgult kasvatanud.³ Algusaastatel oli inimeste usaldus kanali vastu pigem tagasihoidlik, samas on mõningane skeptitsism uue kanali puhul ka ootuspärane. Pikka aega oli venekeelsete televaatajate eelistuseks Pervõi Baltiiski Kanal, mille uudistesaadet „Novosti Estonii“ kajastas eelkõige Keskerakonnaga seonduvat. Tihti vaadeldi teemasid ka Eesti ja Venemaa suhete vaatenurgast.⁴ ETV+ vaatajanumbrid kasvasid märgatavalt just 2020. aasta kevadel pandeemia ja eriolukorra ajal. Toona hakati senisest rohkem otsima infot paljudest eri allikatest, et saada suuniseid igapäevaseks toimimiseks. Näiteks huvitas venekeelseid Tallinna elanikke, kas lasteaiad jäävad avatuks või mitte. Samal perioodil lõpetas Pervõi Baltiiski Kanal „Novosti Estonii“ tootmise ja 2021. aastast pole ka kanal ise enam Eesti meediatarbijale kättesaadav, kuna Läti elektroonilise meedia nõukogu tühistas selle edastamise litsentsi.⁵

Kuigi statistika selle kohta puudub, võib tunnetuslikult öelda, et täiemahulise sõja algusest on kasvanud nende Eestis elavate venekeelsete inimeste hulk, kes jälgivad aktiivselt YouTube’i ja/või Telegrami kanaleid. Ilmselt otsivad vaatajad sealt lisateavet ja kindlustunnet, et olukorda ka iseseisvalt hinnata, ning lisaks venekeelsele infole otsitakse teavet ka inglise ja/või ukraina keeles.

Viimastel aastatel on mõjutanud venekeelse elanikkonna meediatarbimist selgelt ka Tarbijakaitse ja

Tehnilise Järelevalve Ameti 2022. aasta veebruaris tehtud otsus keelata Vene Föderatsiooni telekanalite ja uudisteportaalide edastamine Eesti territooriumil.

Esialgselt lühemast keelatud kanalite nimekirjast kujunes peagi pikem loetelu, kuhu kuulusid ka meelelahutusliku suunitlusega programmid. Nimekiri põhineb nii Eestis tehtud otsustel kui ka Euroopa Liidu kehtestatud sanktsioonidel ning hõlmab rohkem kui viitkümmet kanalit.

Enam ei ole need kanalid küll nii lihtsasti kättesaadavad, kuid mingi osa inimestest üritab neid ilmselt edasi vaadata, rikkudes nii seadust.

Paralleelselt Venemaa meedia kättesaadavuse piiramisega suurenes Eesti venekeelsete toimetuste vajadus oma ülesanded ja roll uuesti läbi mõelda. Esmalt tekkis küsimus, kuidas täita Vene kanalite

kadumisest jäävat infotühimikku, toetades samal ajal venekeelsete inimeste lõimumist Eesti väärtusruumi ja vältides nende võõrandumist olukorras, kus siinsete toimetuste koosseis on väike ning napib ressursse mitmetahuliseks ja kvaliteetseks uudisvooks. Venekeelsel elanikkonnal on olnud ka märksa väiksem valmisolek uudiste eest maksta ja see on piiranud venekeelsete toimetuste kasvuvõimalusi. Täiemahulise sõja kontekstis tajus aga ka valitsus vajadust kvaliteetsema venekeelse informuuri järele ja otsustas 2022. aastal toetada rahaliselt Eesti eraõiguslike venekeelsete meediaväljaannete toimetusi; toetusega jätkatakse ka 2026. aastal. Venekeelsete toimetuste sõnul on neil nüüd tänu sellele rohkem aega ja inimesi, et kirjutada originaaltekste ning tõlkida mahukaid eestikeelseid tekste vene keelde.

Pikemas perspektiivis sõltub praegu tehtavatest otsustest see, mis suunas Eesti venekeelne ajakirjandus liigub. Kui riik toetab venekeelseid toimetusi ka edaspidi, võib see lükata edasi seda, millal suurem osa venekeelsest auditooriumist oleks valmis minema üle uudiste tarbimisele eesti keeles, sest venekeelne sisupakkumine on igati rahuldav. Teisalt võib oletada, et riigi toetuse kadumisel kahaneks kiiresti ka venekeelse ajakirjandusliku sisupakkumise maht. Seda, kas see tooks taas kaasa ainult vene keeles meediat tarbiva elaniku ärapäordumise siinsest informuust või suunaks tänu kiirelt arenevale tõlketehnoloogiale ka neid tarbijaid eestikeelse sisu poole, pole praegu võimalik ennustada. Kaalukaasil on ühine info- ja väärtusruum ning keelenõuded, mille vahel tuleks leida tasakaalupunkt.

Kuigi statistika selle kohta puudub, võib tunnetuslikult öelda, et täiemahulise sõja algusest on kasvanud nende Eestis elavate venekeelsete inimeste hulk, kes jälgivad aktiivselt YouTube’i ja/või Telegrami kanaleid. Ilmselt otsivad vaatajad sealt lisateavet ja kindlustunnet, et olukorda ka iseseisvalt hinnata, ning lisaks venekeelsele infole otsitakse teavet ka inglise ja/või ukraina keeles.

Viimastel aastatel on mõjutanud venekeelse elanikkonna meediatarbimist selgelt ka Tarbijakaitse ja

¹ Lauristin, M.; Kaal, E.; Kirss, L. jt 2011. Integratsiooni monitoring 2011. Emor, Praxis, Tartu Ülikool.

² Mägi, E.; Polynin, I.; Koppel, K. jt 2020. Eesti ühiskonna lõimumise monitoring 2020. Praxis, Balti Uuringute Instituut, Tallinna Ülikool, Tartu Ülikool, Turu-uuringute AS.

³ Šein, H. 2021. Digiajastu teleraamat. Digiajastu televisioon Eestis 2000–2020.

⁴ Kõuts–Klemm, R.; Hussar, K.; Ivask, S. jt 2020. Infoökoloogia juhtumiuuring. Infoliikumise ahelad Eesti ajakirjanduses Venemaa seotud sündmuste näitel. Tartu Ülikool.

⁵ Kanal oli Lätis ametlikult registreeritud nimega Pirmais Baltijas kanāls.

Eesti kunsti- ja visuaalkultuuri kvartaliajakiri

Kunstee

25 aastat

2025. aastal oma 25. tegevusaastat tähistava kvartaliajakirja Kunst.ee aastatellimuse SÜNNIPÄEVA-SOODUSTUS maksab praegu vaid 25 eurot!

Soodushind kehtib kuni 31. detsembri südaööni, seejärel taastub tavahind 35 eurot!

25 eurot

tellimine.ee/kunst-ee

Foto Diana Unt

Ragne Kõuts–Klemm on Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi juhataja ja ajakirjandussotsioloogia kaasprofessor.

Foto ena kogu

Anna Tisler–Lavrentjev on Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudi ajakirjandussotsioloogia nooremteadur.

Pelapäevik:

Mängud, kus maailm ei hooli sinust (ja see on okei)

Ilo Tuule Rajand

„Pelapäevik“ on artiklite minisari, mis annab võimaluse astuda arvutimänguri kingadesse ning avastada videomängumaailma ja –ruume. Seekord võtame ette mängud, kus lootus sureb koos mängijaga ja vilmasena.

Ilo Tuule Rajand on 9726 päeva elus püsinud ja püsis veel. Selle aja jooksul kirjutab, mõtleb, õpib ja aitab, kus saab.

Ma ei ole *doomsday prepper*, kuigi väga kardan apokalüpsist. Ükskõik kui palju ka „Ole valmis!“ kampaania end mulle meelde ei tuleta, ei ole mul varutud konserve, puhast joogivett, taskulampe ega tikke, juhuks kui elekter peaks ära minema. Ma ei ole sada protsenti kindel, kas üksinda metsas lõkke tegemisega hak-kama saaksin, ja hävitava keskkonnaapokalüpsise puhul loodaksin, et ehk on mu sõbral kuskil punker, kus targemate abile panustada. Samas olen veetnud mitmeid tunde virtuaalses maailmalõpus ja seeläbi õppinud, et maailmalõpuks ei saa vist kunagi täiesti valmis olla.

Survival– ehk ellujäämismängud on üks populaarsemaid žanre, mis lubab mängida vaenulikus maailmas, kus saab toetuda vaid iseendale. Lihtsustatult on eesmärk ellu jääda. Selleks tuleb koguda ressursse, arendada oskusi, ehitada endale baas ning luua rutiniid, mis kindlustavad võimalikult isemajandava elu. Tavaliselt on takistusteks nii vaenlased, aeg kui ka keskkond ise, millele tuleb järjekindlalt vastu seista. *Survival*–mängude maailmad on kihilised ja maastik mitmekesine – on kõiksugu versioone alates metsikus looduses ellujäämisest ja õudusmängudest kuni narratiivsete hübridvormideni välja.

Vastukaaluks hubastele mängudele, mille üheks oluliseks põhimõtteks on otsese ja hävitava ohu puudumine, asetsevad skaala teises otsas nn julmad *survival*–mängud, kus peaaegu iga eksimuse võib lõppeda permanentse surmaga (ingl *permadeath*). Ellujäämiseks ei piisa üksnes *prepperi*-mentaliteedist, vaid vaja on ka teadmist, et suremine on mängu – nagu ka elu – loomulik ja lõplik osa. Kuigi säärane lähenemine võib näida masohhistliku meelelahutusena, peitub selles ometi teatav lohtus: see ei ole mina, kes lakamatult läbi kukub, vaid mängusüsteem, mis tahab, et ma aeg-ajalt oma ponnistustes feiliks.

KESKKONNALE VASTU SEISMINE
Mängumehaanika on taolistes mängudes valdavalt raske ja abistava infoga ollakse kitsid. See, et mängijal ei hoita hellalt käest kinni, ongi põhjus, miks neid halastamatuteks kutsutakse. Näitena võib tuua mängud, kus tegelaskuju või võimeid ei saa lõputult lihvida, vaid mängija agentsus on teadlikult piiratud. Esiplaanil on ettearvamatu ja ellujäämist trotsiv keskkond. Näiteks paiskab „Don't Starve“ (Klei Entertainment, 2013) või selle koosmängimise versioon „Don't Starve Together“ (2014) mängija väga háguste juhenditega fantastilisse maailma, kus ellujäämiseks tuleb esmalt oma intuitsioonist juhinduda ja keskkonna märkidest õppida. Praktiliselt ainus vihje, mille mängija saab, on

pealkirjas sisalduv käsklus: ära jää nälga. Timburtonlik karakteri-disain ja joonisfilmilik maailm ei tekita otsest ohutunnet, kuid seda kompenseerib käskluste ja teadmiste puudumine. Iga päeva loomulik osa pimedus on üks põhiline vaenlane, kelle kohalolu trotsida, ning samamoodi peab

silma peal hoidma oma vaimsel seisundil, mis võib endasse tõmmata. „Don't Starve“l puhul on vigade tegemine peamine viis, kuidas maailma loogikat mõista. Iga uus surm tähendab paremat arusaamist keskkonnast loodud reeglitest ning ellujäämine ei sõitu niivõrd karakteri tugevusest, vaid sellest, kui kiiresti mängija õpib maailmale reageerima.

Sarnast radikaalset keskkonnakesksust kohtab „Rain Worldis“ (VIDEOCULT, 2017), kus ohuallikaks on terve postapokalüptiline ökosüsteem. Mängija kehas-tab toiduahela madalaimasse otsa paigutatud olen-dit – *slugcat*’i –, keilel puuduvad supervõimed, *power-up*’id ja võimalus end muuta. Tema nõrkus ei ole disainiviga, vaid mängu tuum: maailm ei hooli tegelasest ega

tema lootustest. Kogu *slugcat*’i ümbritsev floora ja fauna juhindub omaenda ellujäämisinstinktides ega ole sihilikult mängija vastu, kuid sedavõrd raskem on mängumaailma loogikat ette näha. Mängija ainus ülesanne on trotsida abitusest tingitud hirmu, süüa, magada ning parandada oma karmat piisavalt, et avald-mängualal uusi tasandeid. „Rain Worldi“ südamik-olevat budistlikku filosoofiat saab siduda kaudselt ka teiste julmade mängumaailmadega, kus suremine ja läbikukkumine on valus osa mängukogemusest, ent ka vajalik õppetund. Väikese halastusena on „Rain Worldi“ karmasüsteemist juhindudes võimalik saada aimu toimunud katastroofist ja mõista maailma paremini ning loodetavasti jõuda lõpuks nirvaanasse.

ÄRA UNUSTA, ET SA SURED
Surma vältimatust kasutab otsesemalt ära zombidega simulaator-*survival*–mäng „Project Zomboid“ (The Indie Stone, 2013). „The Sims“l mängijana tundus mehaanika mulle tuttav, ent omanäolise karakteri loomise võimalus on siinjuhl mängijas võitsagentsuse tekitamine. See pole filmilik zombilugu, vaid pigem kriipivalt tõsieluline apokalüpsisefantaasia, mille tõeline võlu peitub andestamatult realistlikus mängumehaanikas, mis võimaldab kogeda erillmelisi juhtumisi. Sisuliselt on eesmärk jälgida, et mängija loodud tegelase baasvajadused oleksid täidetud, kuid kogu ülesande sooritamist raskendab asjaolu, et ollakse maailmas, mille on vallutanud elavad surnud. Lisaks sellele on tegelase surm vaid mõne hooletusvea (või teadmatus) kaugusel. Ärkad juhuse määratud majas, heal juhul leiad endale pisut toidupoolist või algelise võitlusvahendi (kõik sobib) ning sellest hetkest oled omapäi ilma ühegi juhtnööri või eesmärgita.

Julmalt paisatakse ekraanile kiri: „There was no hope of survival, this is how you died.“ Ja selles mängu iva seisnebki – elada uuesti ja uuesti läbi oma tegelase surma, sellest õppida ning (loodetavasti) taas proovida.

- ◀ Kuvatõmmis mängust „Project Zomboid“
- ▶ Kuvatõmmised mängudest „Don't Starve Together“, „Project Zomboid“ ja „Rain World“

Iga uue surmaga saab avastada pärismaailma imiteeriva mänguruumi kohta midagi uut ja halastamatut. Õudusfilmi loogikast lähtudes tuleks maja kindlustada, aga barrikaadide ehitamisest võib ainult unistada, kui tegelane pole lugenud läbi puutööõpikuid. Värske toit läheb kiiresti pahaks ning selle söömisest võib haigeks jääda, samas kui jääd haigeks, vajad anti-biootikume. Tuli relvade kasutamine teeb mängijale pigem karuteene, sest relvad teevad lärmi, tõmbavad soovimatut tähelepanu ja pealegi ei oska tegelane sihtida. Sisseelemisvõimalused on piiratud ja maailm, mida avastada, hiiglaslik, kui vaid nii kauaks ellu jääda, et seda kõike ühe tegelase piires tõeliselt kogeda.

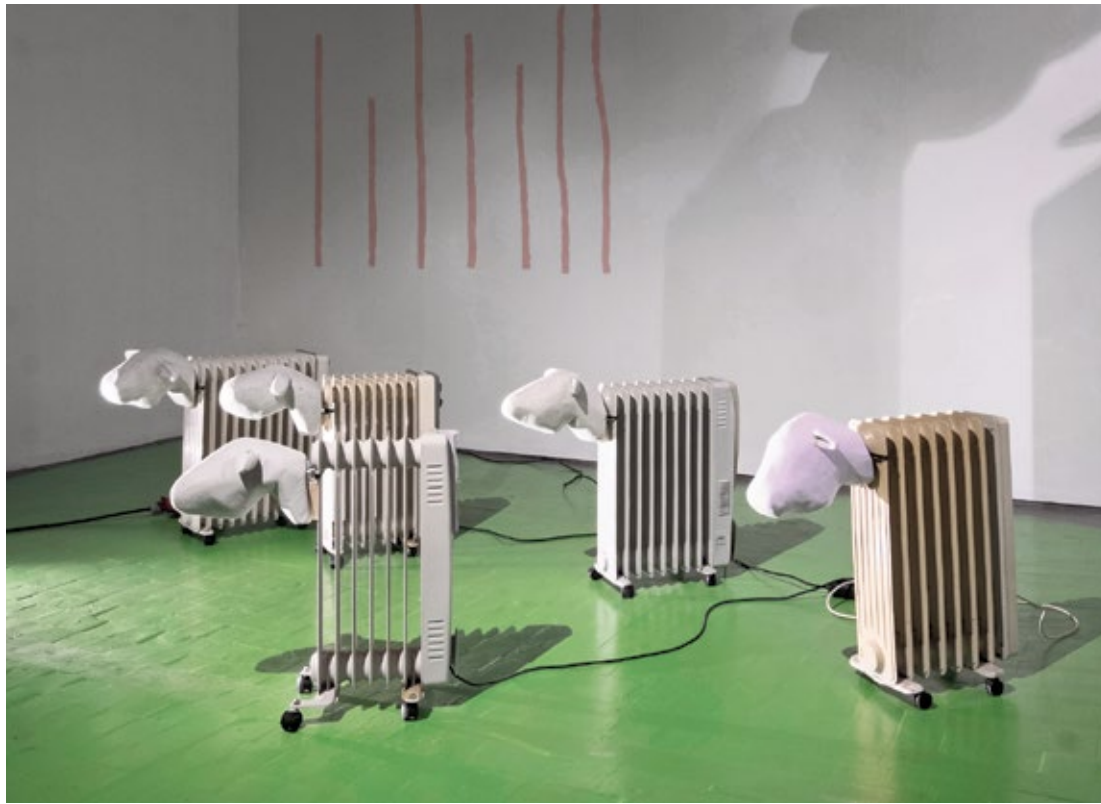
Ehkki loobumine on valus, võib iga kord nullist uue tegelasena, aga grammikese võrra targemana alustamine tekitada omamoodi hasarti, kuna eelmised elud annavad teadmisi, mille abiga selles maailmas juhuse üle mingitki kontrolli saavutada. Sellest järel-duvalt on võimalik tõmmata paralleele ka mängijate endi abitusega ühiskondliku süsteemi ees ajal, kui tulevik tundub aina düstopilisem ja kontrollimatum². Mängumaailmas läbielatud repressioon võib mõjuda kummaliselt lohutust pakkuvana. Siiski on mõni surm olnud minu jaoks nii valus, et olen otsustanud mängu teadmata ajaks pausile jätta.

Tahtlikult julm mängudisain, mis nii mängija närvi-kava kui ka edujanu proovile paneb, peidab endas ka halastust. Olenemata sellest, kui kogenud või kogene-matu ma olen, kui vähe või palju tunde olen mängides veetnud või kui põhjalikult ette valmistanud – nendes mängudes ollakse surma palge ees võrdsed. Surm pole seejuures pelgalt julm lõppvaatus, vaid ka ajend uuesti proovimiseks. Kui olla üle esimese läbikukkumise valust, avaneb mängides võimalus teistsuguseks filosoofiaks, mis seab muu hulgas mängu ilu hüvan-guks esiplaanile ootustest loobumise.

¹ Lootust ellu jääda ei olnud ja nii sa suridki.
² Reid, S.; Downing, S. 2018. Survival Themed Video Games and Cultural Constructs of Power. – Loading... The Journal of the Canadian Game Studies Association, nr 11 (18).

Kolm arvustust

ENKKLi

- ▲ Erik Höim, Aimur Takk, Margaret Tilk, „Määä mä määä”. Foto: Elo Vahtrik
- ◄ Karl Joonas Alamaa, Katarina Kesküla, Anna Ovtšinnikova, Annabel Tanila, Rebeca Žukovičš, „Kas oled veel melega?”. Foto: Elo Vahtrik

näitusest EKKMIs

Eesti Noorte Kaasaegse Kunsti Liidu grupinäitus „Koson soojem” EKKMIs
(15. november – 14. detsember 2025).

Kunstnikud Karl Joonas Alamaa, Karola Ainsar, Kärt Heinvere, Irma Holm, Erik Höim, Kadri Joala, Saara Liis Jõerand, Liisa-Lota Jõeleht, Katarina Kesküla, Kärt Koppel, Nele Kurvits, Johannes Luik, Elisa Margot Winters, Loora Kaubi, Marto Mägi, Daria Morozova, Katriin Mudist, Anna Ovtšinnikova, Kertu Rannula, Johanna Reinvald, Mia Maria Rohumaa, Raahel Rüütel, Inessa Saarits, Lisette Sivad, Sonja Sutt, Annabel Tanila, Aimur Takk, Margaret Tilk, Elo Vahtrik, Nelli Viisimaa ja Rebeca Žukovičš.

Tibud soojas pesas

Külastas **Andrus Kivirähk** ■ Niisiis — käisin EKKMIs noorte kunstnike näitusel...

Millegipärast tuli mulle saalides ringi jalutades meel-
de Voldemar Panso päevaraamat, kus Panso kirjutab oma isast, kuldsete kätega mehest, kes ehitas enesele orel, aga lisaks plaanis rajada maja kõrvale ka piraka torni, mille tipus asub suur pada, mis taob kellalööke, nii et terve Kivimäe teaks, palju kell on. Värava kohale oli aga kavas paigutada inimese pealuu, mille silma-
aukudes põlevad elektripirnid.

Umbes sarnaseid taleseid olid valmistanud ka noo-
red kunstnikud — noh, näiteks läbi kolme korruse ulatuv toru, mida mööda võib veeretada kastaneid, maailma pikim pink või elektriradiaatorid, mille külge oli mon-
teeritud lamba pea. Panso isale oleksid need teosed väga meeldinud ja mulle meeldisid ka, sest ikka on tore näha, et inimeste fantaasia on praginal põlema süttinud nagu säraküünlal ja hall igapäevarealsus

Andrus Kivirähk on kirjanik, kes satub harva kunstinäitustele ega kirjuta neist tavaliselt mitte kunagi.

täienenud heas mõttes lollakate esemetega.

Oluline on silmas pidada ka seda, et noored kunstni-
kud olid saanud toimetada oma tahtmist mööda, ilma suunavate kuraatoriteta, ning teha seega täpselt seda, mida ise soovivad. Ja tähelepanuväärne on, et mitte ükski ei soovinud teha midagi, mis kasvõi ligiläheda-
seltki meenutaks eesti kunsti esilisa **Johann Kõleri** omaaegset koolilõputööd, hiiglaslikku tahvelmaali „Herakles toob Kerberose põrguvärvast”. Kunstniku roll ja tema enesele seatud sihid on ikkagi ajas toataal-
selt muutunud.

Mingis mõttes on see vahva, mingis mõttes aga tekitab ebakindlust. Seisin tükk aega näitusele üles seatud ekraani ees ja vaatasin ning kuulasin, kuidas naljakalt nutune hää luges ette Eesti kunsti järgmise viisaastaku ülesandeid, mille eesmärgiks on kunst korda teha, kuna olukord on niru, näitustel ei käida ja

kunstnike vanaemad ei saa aru, millega nende lapse-
lapsed õieti tegelevad. Noh, päris nii see kindlasti pole. Küllap on piisavalt ka neid kunstnikke, kellega nende vanaemad igati rahul on; nii nagu ka näituseid, kus publikupuudust ei tunta. On ka kunstikogujaid, kes ostavad aktiivselt kokku eesti kunsti ja sugugi mitte ainult surnud klassikute oma. Aga selge on see, et kunsti õppima läinud noor pälvib igal juhul austust oma uljuse eest, sest kerge ei saa tema teekond olema. Algul on muidugi tore, eriti sõbralikult puntras toi-
metades, sest nagu ütleb näituse loosung: „Koson soojem!” Aga kunstnik pole tegelikult part, kes elab parves, vaid pigem midagi rõõvlinnusarnast, kes peab suureks kasvades ja soojust pesast lahkudes üksi hakkama saama. Ehkki üksinda on kindlasti külmem. Kuid ainult külmetavatest kunstnikest kirjutatakse kunagi näidendeid.

Klassikokkutulek EKKMIs

Teismeeas oli mul seletamatult trotslik vastuseis ■ Külastas **Laura Vilbiks**

noorteesindustele ja -ühingutele, mille keskmes on noor olemine kui eraldi identiteet. Tahtsin juba varakult teha „pärisasju” ja noortele suunatu, olgu see kasvõi ülikonda riietatult mudelparlamenti istungil kõne pi-
damine, tundus ikkagi liiga „mängu-asi”. Politoloogiat õppima minnes sai aga selgemaks, kuivõrd vajalik on ühiskonnas noorteühenduste hääling millist erilist kogukonna ehitamise võimalust neid pakuvad.

Kogukonna loomine täiskasvanuna võib olla konarlik ja muserdav tegevus, sest rinda tuleb pista arusaama-
ga, mis on otsekui emapiimaga kaasa tulnud: inimene peab olema sõltumatu, ise toime tulev indiviid. Seega on mõistetav, miks Eesti Noorte Kaasaegse Kunsti Liidu loomise ajendiks oli taolise ühtekuuluvuse ja grupidünaamika otsing, mida noored kogesid viimati gümnaasiumis. Liidus ongi umbes ühe gümnaasiumiklassi jagu rahvast, kes on võtnud ette loosi teel moodustatud koosseisudes grupitööde loomise.

Talvel jahedates EKKMI ruumides laialilaotuv grupinäitus on märkimisväärne eelkõige selle tekke-
protsessi tõttu — hiljuti koondunud, institutsioonidele alternatiivi pakkuv seltskond katsetab detsentraliseeritud kollektiivset loomist, kureerimist ja otsustamist. Iseküsimus, kuivõrd on see kunstiväljal midagi uut ja alternatiivset — kambalt „EKA tudengitelt” ju vähemat ei ootakski. Isegi teisest valdkonnast pärit vaatlejana

nendin, et kogukonnaihalus näib olevat mitmest tahust läbikäiatud teema, mis esi-
neb kohati juba meemina stiilis „linnavurled rajamas cottagecore’i-kommuuni ja minemas esimesel päeval tülli”. Sellel näitusel taolist konnotatsioonide aga pole, praktiline väljund inimeste kokkutoomise kujul on saavutatud.

Näitust võib võtta kiire sis-
sevaatena Noore Kaasaegse Kunstniku ellu, kus läbi ukse-silma piiludes vilksavad lähedussotsingud, arutelud kunsti olemuse üle, aga ka seks, sõprus ning mälestused nullindate lapsepõlvest. Kohati jääb silma eneseviiteline lähenemine ning oma sõpruskonna lugude vestmine: näituse autorid kujutatuna „The Sims” tegelastena, väljamõeldud esemed kaas-kunstniku lapsepõlvest ja jutt ühisest sõbrast, kes poetab kõigi taskutesse kastaneid. Kuigi need teosed haakuvad katusteamaga, võib kontekst jääda kaugelt külatajale, kes pole autoritega tuttav. Üldisest foonist eristuvad kaks teost: lihtsusega tabav radiaatorilammaste kari ehk kõige otsesem tõlgendus näituse pealkirjast „Koson soojem” ning kaasaegset kunsti ja selle teooriat pilkav „Eesti kunsti viis aastat”, mis käsitleb pealiskaudsust ja liigset lihtsustamist ühiskonnas ning flirdib poliitiliste arengukavade formaadiga.

Laura Vilbiks tegeleb kesk-konnapoliitika ja filosoofiaga.

- ▲ Kadri Joala, Saara Liis Jõerand, Elo Vahtrik „Kolm akti III. Elekter”. Foto: Elo Vahtrik
- ▼ Irma Holm, Johannes Luik, Nelli Viisimaa, Elisa Margot Winters „Eesti Kastanite Koostöö Masin (EKKM)”. Foto: Elo Vahtrik

Perekonnaga muuseumis

Külastas **Vaike Pääsuke** ■

Ma pole kolm päeva väljas käinud, sest vanad jalad ei kannan enam ja näituse külastamine on minu eas suursündmus.

EKKMIs tervitab meid esimesena vihmaveetoru, mis maandub tühjale golfiplatsile. Siis võtab vastu uks, mille linki saab kasutada toena, et upitada end rulaatorilt kolmes lukuavas mängivaid videoid vaatama. Kellegi nägu, mäed, silm. Veel üks ekraan pildiga pikast pingist. Lapselaps jookseb õue, et näidata, et pink asub muuseumi ees. Ruumis on veel ehtis, mis meenutab vanaaegset ahju ja kuhu saab sokkis madalast avast siseneda. Väimees paindub paremini ja teeb ehitise seest video — seal saab mängida arvutimängu, mis tuttavalt lapselastelt. Eemalt kostub mõirgeid.

Järgmises toas on valgetest elektriradikatest ehitatud koduloomad ning varjult on näha elektrisooja hõõgumist loomakehadelt. Koon on neil lai, nii et pean esialgu loomi lehmadeks, ent jutt paberil, mis iga teose juures ripub, viitab lammastele. Punaseid tekste roosadel paberitel leiab igast toast ja neid loevad mulle kordamööda ette tütar, väimees või lapselapsed, sest minu silmad nii väikest teksti enam ei haara. Need lambad mõirgasidki. Erilimised määda tuletavad lapsepõlvest meelde naabertalu lambaid, kellel kõigil olid samuti erinevad hääled. Kokku on teoses viis lammast ja meie pere ei jõuagi üksmeelele, mida kujutavad seitse roosat triipu seinale. On see aedik? Mets taamal? Elektrihinna kõikumine?

Esimene trepp. Väimees võtab käevangu ja lapselaps haarab rulaatori ning õnneks on teisel korrusel ukse juures toolid, millel kõndimisel tõrkuvaid jalgu puhata. Järgmises toas viib plastmassist käik võimaluseni pikutada. Meeldiv, kuigi püstitamiseks on taas vaja lapselapse abi. Mõlemad teosed kasutavad paljuski moodsaid võõrsõnu, nii et sisust haaran vähe. Süüa jäätist varjendis? Tundub tore.

Ka viimasel korrusel on mitmeid istumisaluseid: diivan ja viis pukki põleva elektrifitseeritud seinateksti „Sa oled ainus” ees. See on ilus mõte, mida teisele öelda. Diivanilt avaneb vaade kalendriks, millega noored kaardistasid tehtud koostööd. Noor olla on tore. Otsid maailmast mõtteid, ostad kala, saad teistega koos olla ja asju ajada. Seda näitab ka teos „Lahedate tüdrukute muuseum”, kus tüdrukud esemetega kaudu üksteise lapsepõlvi tähistavad. Siit korruselt algab ka esimese toa papist renn, kuhu õnne tähistavaid kastaneid visata. Kastaneid aga pole. Ju on varasemad külastajad seda õnne oma taskusse vajanud!

Hea meel, et lapselapsed kutsusid mu näitust vaatama ja et ka ise kaasa tulid — üksi ma polekski saanud. Lõpuks on hea tõdeda: koos on nii lihtsam kui ka soojem!

Vaike Pääsuke on 79-aastane vanaema Raplast.

Bassikarkass: Interlüüdi garaažinomaadid

„Bassikarkass” võtab vaatluse alla Interlüüdi helisüsteemi, mis valmis möödunud suvel Noblessneri lähedal asuvates garaažides. *Soundsystem*’i autorid avavad selle tekkelugu, rõõme ja valusid ning iseehitatud helisüsteemide kultuuri tulevikku Tallinna linnaruumis.

Küsis **Mark Alexander Ummelas**, pildistas **Sille Riin Rand**

Eelmises lehes vaatlesime Balta Hi-Fi–süsteemi ja selle ehitamisprotsessi. Selles numbris tutvume Interlüüdi grupeeringuga, kes on samuti oma kätega helisüsteemi ehitanud. Kaks arhitekti, kaks sisearhitekti ja moodisainer panid seljad kokku ning otsustasid vaadata klubikultuuri läbi linnaruumi, arhitektuuri ja liikuvuse prisma. Selle tulemusel valminud helisüsteem oli sel suvel üleval Noblessneri lähistel garaažikompleksis ja praegu on see ühe grupeeringu liikme elutoas talvekorteris. Oma tulevikuplaanidest, helisüsteemi ehitamise võludest ja valudest, linnaplaneeringust ja klubikultuurist räägivad Interlüüdi liikmed **Allan, Anett, Elisabeth, Katriin** ja **Roger**.

Kust tuli arhitektidel idee ehitada maja asemel kõlarid?

Osa meist on käinud alternatiivarhitektuuri kogukonna-üritustel, kus räägitakse DIY–kultuurist ja sellest, kuidas võimalikult väheste rahaliste vahenditega arhitektuuri teha. Selles vaimus hakkasime otsima ruume, kus saaks viia ellu midagi huvitavat, pidusid, üritusi ja nii edasi. Lähenesime asjale üsnagi arhitektuuri ja ruumilisuse vaatenurgast. Jõudsimme järelduseni, et keskenduda võiks just peokorralduse tehnilisele küljele. Olemas võiks olla pidude korraldamiseks vajalik nii–öelda tööriistakast, et saaks igal hetkel vabalt tegutseda. Kui edasi mõtlesime, saime aru, et ruumi asemel võiks alustada helisüsteemist, mis võiks olla kõikvõimalike ürituste nurgakiviks. Sellest kujuneb koha süda ja seda ümbritsev ruum võib muutuda, seda ruumi saab ümber mõtestada. Taipasime, et niiviisi saame otsida linnaruumis eri kohti, mida aktiveerida. Me ei peaks jääma kinni mingi kindla ruumi piiridesse.

Suur osa motivatsioonist oli ehitusrõõm – tahtsime ise oma kätega midagi luua. Meie eesmärgiks sai korraldada *workshop*, mille käigus helisüsteem nullist sajadi valmis teha. Tegime üleskutse, et teised huvilised saaksid ka käe külge panna ja ise seda protsessi kogeda. Ja inimesed tulidki kohale, ehitasime koos süsteemi valmis. Just protsess ise pakkus palju rõõmu, sellele kulus suur osa möödunud suvest. Ja niimoodi hakkasimegi koos kõlareid ehitama. Kalarannas on ühes garaažikompleksis juba mõnda aega väike arhitektide punt tegutsenud ja saime **Margus Tammikult** kasutamiseks kolm garaaži. Tema on seal umbkaudu viis aastat toimetanud ja kasutab neid töökojana. Alguses töötasime seal, hiljem kolisime teise garaaži ümber, kus pärast ka üritusi tegime.

Kuidas tudengid siis kõlarid valmis tegid?

Workshop’iga alustasime nii, et panime Instasse kuulutuse ja saatsime EKA meililisti info. Ja sealt tuli huvilisi kohale. Esimesed paar päeva vahtisime jooniseid. Püüdsime välja mõelda, mida mingi asi teeb, mida ei tee ja mida ideaalis peaks tegema. Kui joonised olid selged, siis sai tööle hakata. Hommikuti tulime kõik garaaži, ehitasime kõlareid, panime elemente kokku. Alguses proovisime aru saada, mida kujutab endast näiteks kõlarikaabli kokkupanek – milline peab

olema kaabli ots, milline kaabel ise. Suur osa aurust läks materjalide otsimisele. Näiteks leidsime mingi hetk, et DEPOst saab kaableid, millest saab ise kõlaritele sobilikke juhtmeid teha. Käisime siis nendel järel ja hakkasime tegema. Helitehnilised vidinad tellisime aga Saksamaalt.

Vineerijupid lõikasime välja ühe liikme isajuures, kes meile appi tuli (*shout-out, Sven!*), aga kõike seal lõigata ei saanud, mõned detailid pidime garaažis käsitsi välja saagima ja kohapeal valmis meisterdama. Ja eks siis proovisime kõik kokku panna. Roger käis mõni aeg tagasi Sheffieldis töötoas, kust ta sai helisüsteemide ehitamise kogemuse. Meil oli abis ka üks erasmuslane **Nand**, kes on pärit Belgiast. Tema oli samuti varem

helisüsteeme ehitanud, protsessi käigus oli Rogeri ja Nandi teadmistest väga palju abi.

Lõpupoole läks muidugi spurdiks. Inimesed hakkasid esimesele peole juba kohale jõudma, kui meie alles ülemisi kõlareid kokku panime. Saime aru, et pooled kaablid ei tööta, need olid valesti ühendatud. Inimesed tulid kohale, kõik olid muidugi väga heas tujus, väga toetavad, ning mõned peokülastised aitasidki meil sealsamas seda viimast otsa ehitada. Kiirustades suutsime kohe ühe draiveri ka ära lõhkuda. Võtsime Facebook Marketplace’i lahti, leidsime kellegi reklaami, kes kõlareid parandab. Viisime draiveri siis tema töökotta, mis asus Lasnamäel ühe Maxima alumisel korrusel väikeses boksis, kus ta selle korda tegi. Selliseid

asju juhtub ka, kogu protsess ongi katse–eksituse meetodile üles ehitatud.

Kõige keerulisem on süsteemi kasutama õppida. Paberil on olemas joonised, kast on koos, aga kõlaritest ei tule heli. Esimesena saimegi tööle *kick*’id. Üritasime siis võimenditest ja DSPst heli välja saada, aga selle eelduseks on teadmine, millest need üldse koosnevad ja kuidas need on seadistatud. Seda tausta meil muidugi polnud. Hakkasime kõike lahti võtma, veakohta otsima. Sellise diagnostika või läbivaatuse käigus saabki selgeks, mis element mida teeb, kuidas tekib kõlarisse heli ja kuidas see kõlarist välja tuleb.

Kuidas garaažipidudega läks?

Meil oli seal tormiseid pidusid ka. Ja olgugi et meil oli garaaži juures püsti üks hästi suur telk, ei aidanud isegi see. Vihm rikkus suve lõpu ikkagi ära. Aga kui ilm oli ilus, siis oli elu ilus. Mõnus peesitamine. Ei taha ära sõnuda, aga helikaebusi ka ei olnud. Keegi ütles küll, et meie helisüsteemi oli Kalamaja teise otsa kuulda, aga kaebusi ei tulnud.

Garaažis ürituste korraldamine pole aga nii lihtne, kui pealtnäha paistab. Tuleb välja, et garaažidel on tugev ühistu. Naabrid on väga–väga harjunud oma eluviisi ja reeglitega, millest meie enne ettevõtmist muidugi teadlikud ei olnud. Naabritega oli väga palju läbirääkimisi ja tagantjärele vaadates ei osanud me ise oma tegevust ja vajadusi kõige paremini kommunikeerida. Garaažikultuur on Tallinnas ikkagi au sees ja sealsed inimesed on tihti peale 20 aastat oma garaažides tegutsenud, meie olime seal uutlenukad. Aga kõik ei olnud tingimata negatiivne, näiteks oli meil üks väga tore naaber

Ivan, kes laenas meile isegi akutrelli. Ja lisaks tekkis meil tänu üritustele ka omaette kogukond. Päris paljud tulid sotsmeedias jagatu peale kohale ja jäidki käima, tulid peaaegu igale üritusele. Oli tuttavaid nägusid ja inimesi, keda me varem ei teadnud. Kindlasti aitas kaasa see, et korraldasime nii–öelda *open–decks*–pidusid, kus iga huviline sai DJ–pulti rovida ja muusikat mängida. Kogu sellest garaažiühisest kujunes mõnes mõttes välja linnaruumi makett, hästi väikesel skaalal. Nagu miniatuurne kvartal või nii.

Helisüsteem on valmis. Kas nüüd hakkate linnaruumi aktiveerima?

See on järgmine samm. Suve alguses olime muidugi väga ambitsioonikad. Tahtsime kõik ülikiresti valmis ehitada,

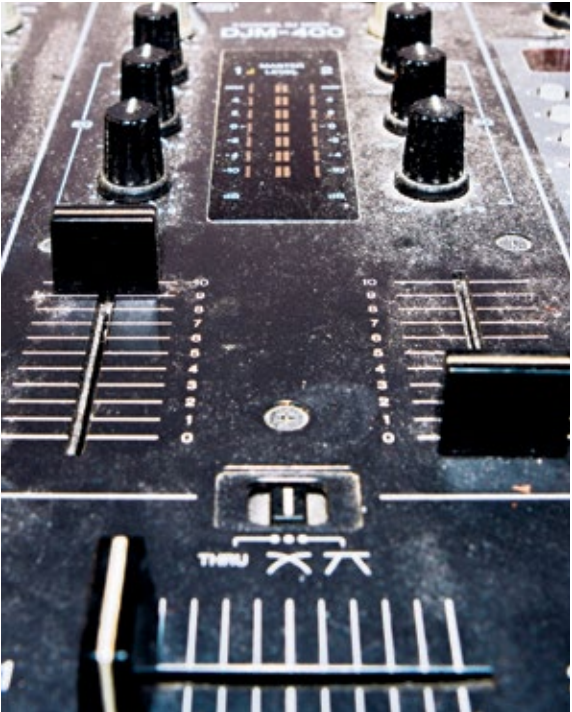
Kogu sellest garaažiühistust kujunes mõnes mõttes välja linnaruumi makett, hästi väikesel skaalal. Nagu miniatuurne kvartal või nii.

igal pool *pop–up*–klubiüritusi korraldada. Võtsime juba eos eri kohtadega ühendust, näiteks Kalaturu ja Lennusadamaga, kes olid meie plaanidest vägagi huvitatud. Aga siis said kõlarid valmis ja meile jõudis kohale, et need on ikka päris rasked asjad. Paar korda oleme neid teisele korrusele tassinud küll, lihtne see kindlasti pole. Ja puhtast õhust nad häält ei tee, kõlarid on nõudlikud, tahavad elektrit ja varjualust. Ja muidugi kõige märgilisem on see, et kogu meie tiimis pole kellelgi juhilube. Pool suve oli lihtsalt üks suur nurumine: „Palun tule transpordiga appi!” Ja inimesed tulidki! Saime aru, et kogukond on tegelikult päris tugev, pereliikmed ja sõbrad aitasid meil päevade viisi kaubikuga ringi sõita. Koos nendega saime hakkama, on tore teada, et meil selline tugivõrgustik on.

Ürituste korraldamisega seoses olime pidevalt silmi lahti hoidnud. Üldiselt on meie soov leida linnaruumis absurdseid kohti, kus pidusid teha, kuhu need kõlarid mõneks ürituseks püsti panna. Aga eks selline noomaadlik lähenemine on keeruline. Garaažides juhtus meil näiteks see, et kõlareid tööle pannes löime kohe korgid välja. Kutsusime kohale tuttava elektrikuri, kes vaatas sealsses nõukaegses elektrikilbis ringi, otsis viga ja proovis seda parandada. Meie tahtsime kõlarid lihtsalt tööle saada. Tuli välja, et elektrisüsteem oli pärit aastast 1957 ja oli säilinud suhteliselt puutumata kujul. Aga lõpuks saime asja tööle ja ise ka targemaks.

Nüüd, kui süsteem on valmis, saame vaadata ja mõtiskleda, kuidas kõike paremaks teha. Näiteks suvel tegime esimest korda ürituse, kus esines *live*–bänd. See oli omaette teema, mida pidi nuputama. Ja üks tuttav helimees käis ka kuulamas, ütles, et idee poolest kõlab hästi, aga natuke piniseb. Seesugune sisend on väga tore, sest ehitasime selle süsteemi ikkagi amatööridena, sisuliselt puhta tahtejõu pealt ilma suuremate eelnevate teadmisteta elektrist või helinseneeriast.

Kuidas kinkida raamatuid

Kirjastuste ja raamatupoodide kibedaim tööaeg on teadagi detsembris. Kõikvõimalike informatiivsete aastalõpu pingeridade ja soovitusnimekirjade kõrvale pakume alljärgnevaga ühe üldisema – ja seejuures äärmiselt praktilise – spikri kõigile jõuluvanadele ehk kuus soovitust, kuidas üldse kinkida raamatuid. Millest juhinduda, millega arvestada, kuidas kokku hoida?

Maia Tammjärv

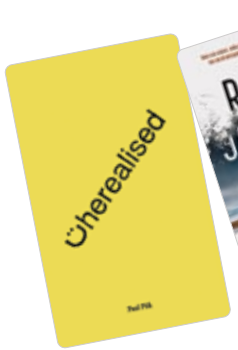
1.

Loosipakid asutuste või ka sõpruskon-
dade jõulupidudel on meeldivad selles
mõttes, et need ei eelda üldiselt üleliia
suuri kulutusi, nõnda võibki mure osutada
äraspidiseks: kuidas mahtuda kingitusega
etteantud rahalisse ülemmäära seejuures
andami kvaliteedis allahindlust tegemata?
Küünlad, meepurgid ja sokid on küll toredad,
aga veelgi parem on kirjasõna, niisiis soovi-
tan loosipakkidesse ikka alati Loomingu
Raamatukogu toeseid poetada. Olgu ette-
antud maksimumhinnaks 10 või 15 eurot, kindel
võib olla, et selle eest saab siit kvaliteetkirjandust.
Oluline vihje on veel see, et ehkki toidupoodidest ja
kioskitest leiab tõepoolest vaid kõige värskemaid
köiteid, siis raamatukauplustes on valik julgelt suurem
ning leida võib täitsa mitmete aastate väljalaskeid –
ja loomulikult toimib kenasti ka kirjastuse enda
e-pood (teinekord eriti väärt toeste puhul kusjuures
võtangi ise juba heaga mitu eksemplari, siis kena
viimase hetke kinkideks võtta).

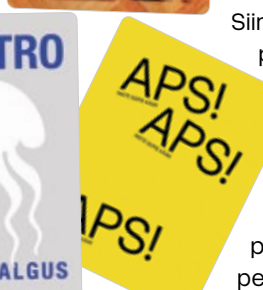
4.

Raamatukaupluste kinkikaardid on tingimata prak-
tilised ja sobivad hästi sünnipäeva- või koolilõpu-
kinkideks, kuid vähemasti minu meelest ei kipu nad
jõulukuuse alla iseäranis hästi istuma, kuna kink ise
jääb sel juhul tunnetuslikult veel üsna kaugele (kas
enne uut aastat üldse veel jõuab poodi?). Parem
sel juhul juba kas näiteks teatripiletid või ehk hoo-
pis mõne perioodilise väljaande tellimus, mille
kohta saab siis ümbrikusse teravmeelseid vihjeid
poetada. Ma ei mõtle siinkohal isegi, et tingimata
Müürilehe peaks tellima (kuigi, jumalaeest, kätt
ette ka panema ei hakka!), kvaliteetset kultuuri-
perioodikat on meil küllaga. Seesama Loomingu
Raamatukogu, Vikerkaar, Sirp, Looming, Värske
Rõhk – võta üks ja viska teist. Või hoopis Akadeemia,
Tähekesest rääkimata! Mööda külg ei jookse maha
muidugi ka mõne päeva- või nädalalehe tellimused
või miks mitte hoopis näiteks Eesti Loodusi Siingi puhul
tuleb tingimata arvestada adressaadi olemasolevaid
huvisid, aga võib mõelda ka teistpidi: mis inimest lisaks
tema erialale veel võiks huvitada?

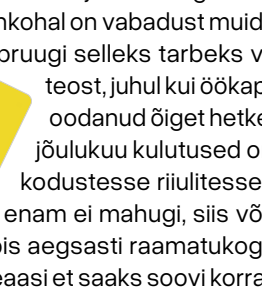
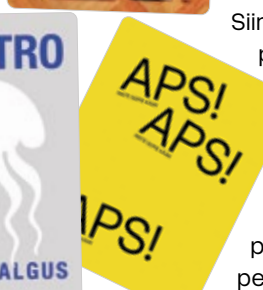
5.

Neile, kel ATH võib lihtsalt kiire ja hektiline elu (või neile,
kes commute'ivad rongi või bussiga tööle või reisivad
palju), ei pruugi toekate romaani kinkimine olla
kõige ostarbekam plaan, küll aga miks mitte luule-
või novellikogud, ilmutub neidki meil iga aastal vägagi
kvaliteetseid. Alustades „Eesti novelli“ kogumikest
(mis ilmuvad küll suvel, seega ei ole jõulumüügi ajaks
enam kõige-kõige värskemad, aga ega väärt kirjan-
dus poole aastaga ei aegu, kaugel sellest – miinuseks
võib olla vaid see, et kõnealune teos võib kingisaajal
juba olemas olla) või luuleantoloogiatest kuni arvu-
kate autoriteosteni välja.

6.

Viimaks, aga kaugelt mitte kõige ebaolulisemana
paneksin kõigile südamele, et **unustada ei tohi ka iseennast!** Niisiis, kui sa ei ole just päris kindel, et ka
ise jõulukinkiks raamatuid või just seda õiget lektüüri
saad (või ka lihtsalt n-ö igaks juhuks, et oleks va-
likut), tasub iseenealegi mõni kogukam või kva-
liteetsem (või vastavalt tujule hoopis meelelahu-
tuslikum – jumalapärast, pole vaja tunda siinpuhul
valehäbi, vabalt võib võtta ligi mõne krimka või muu
guilty pleasure'i) teos varuda. Seda eriti tänavau, kui
jõulupühad on kalendris iseäranis kaunitl sätitlud,
nõnda et aega võiks lisaks muudele jõulutradi-
tsioonidele ju küll ka lugemiseks piisavalt kätte jääda.
Siinkohal on vabadust muidugi eriti palju. Näiteks ei
pruugi selleks tarbeks valida just äsja ilmunud
teost, juhul kui öökapiil on juba pikemat aega
oodanud õiget hetke mõni väärt raamat. Kui
jõulukuu kulutused on niigi suured olnud või
kodustesse riulitesse uusi raamatuid lihtsalt
enam ei mahugi, siis võib jõulukirjanduse hoo-
pis aegsasti raamatukogust varuda! Kõik sobib,
peaasi et saaks soovi korral kasvõi pikki tunde (või
päevi) lugeda.

Idee: Milkgirl373,
kujundus: Diandra Rebase

Milkgirl373 avab armastuse
kabineti toimikud, võtab ette
oma eksid, crush'id ja peas
loodud armastuslood ning otsib
teed nüüdisaegse kohtingu-
kultuuri labürintis. Ikka selleks,
et teha ruumi uutele ning
pakkuda ka teile võimalust olla
vähem „XD“ ja rohkem „<3“.

armastuse kabineti vallaliste
sein on koht, kus saad ülevaate
Eesti seksikaimatest ja
müstilisimatest inimestest.
vaata ankeete ja võib-olla leiad
siit endale kellegi, keda
oled vaikselt eemalt imetlenud.

kui oled mõnest inimesest
huvitatud, saada oma soovi-
avaldus aadressil
johanna@milkgirl.me.

Diandra Rebase on graafiline
disainer ja kunstiline juht,
kes läheneb oma loomingule
absurduse, ootamatuse
ja kohmakuse kaudu, mis
lõpuks realiseerub exquisite
corpse'i vormis.

VALLALISTE

Olen: introvert, tundlik, loov ja uudishimulik, spontaanne, otsekohene ja analüütiline

Intrigeerib: pikaajaline suhe, muusika ja kontserdid, loominguline tegevus, reisirimine, šoppamine ja teater

Lemmikohad söömiseks: Vesta, Han's

Armastuse keel: puudutused (hellus, kallistused, seks)

Kink: ausus

Deal breakers: halb suuhügieen, madal ambitsioon

Lemmikseksihood: selles poosis ei pea seksima, aga armastan, kui mu peal kogu keharaskusega lamatakse

Otsin kaaslast, kes on sama vana kui mina

29, bi?, Tallinn, kultuurimaja pidaja

hetkel elan @era.tallinn maailmas. kui tahad mu tähelepanu, tule üritustele või korraldame midagi koos. track record näitab, et musikaalsetel geenustel on mu südamesse kiirtee. loodan, et sõidad lauda ka – tahaks Alpidesse minna.

Lemmikohad söömiseks: vanaema juures

Armastuse keel: sõnad (komplimentid, vestlused, siirus)

Kink: ambitsioon

Deal breakers: on veider

Laul/film mis kirjeldab mind armastajana: Robyn „Hang With Me“

Otsin kaaslast, kes on noorem kui mina

28, gei, Tallinn, sisulooja

Olen: introvertne ekstravert, tundlik, loov ja uudishimulik, spontaanne, otsekohene ja analüütiline

Intrigeerib: reisirimine, baarid ja ööelu, loominguline tegevus, muusika ja kontserdid, kodu „asjatamine“, sportlikud tegevused, hasartmängud, poliitika ja aktiivsus, šoppamine, vabatahtlik töö

Lemmikohad söömiseks: sinu juures

Armastuse keel: aeg (ühised hetked, tähelepanu)

Kink: „GTA 6“

Deal breakers: pole heasüdamlik

Laul/film mis kirjeldab mind armastajana: „The Notebook“

Otsin kaaslast, kes on noorem kui mina

26, hetero, Tallinn, professionaalne triatleet

sale, kelmiakas, pole kaks meetrit pikk. otsin iusat prutat, top1 ja enamiku ajast olen trennis ning võistlemas, agaaa kui sa mu ära võlud, siis leiad sinu jaoks ka aega.

25, hetero, Tallinn, õpin moekorraldust töötan finantsettevõttes – party mix!

Olen: ekstravert, tundlik, loov ja uudishimulik, spontaanne, otsekohene ja analüütiline

Intrigeerib: lühiajaline lõbu ja pikaajaline suhe, poliitika, aktiivsus, muusika ja kontserdid, reisirimine, täiendõpe, šoppamine

Lemmikohad söömiseks: Pho Bar, Radio, Burger Box, Vesta

Armastuse keel: sõnad (komplimentid, vestlused, siirus)

Kink: empaatiavõime, autentsus, positiivne maskuliinsus

Deal breakers: miljardäre idealiseerimine, cookie cutter condo

Otsin kaaslast, kes on minust vanem

23, bi, Eesti, professionaalne stay at home daughter

meeldiks südamele ja tore inimene. ise olen tüdruk, kes teab, mis ta tahab, ega lõpeta enne, kui ta selle saab. SHOPAHOLIC, world traveler Hello Kitty people pleaser (aga mitte Tallinn new dirty martini) ja lemmiksook krevetid

Lemmikohad söömiseks: Sultan Imbiss

Armastuse keel: teod (abi, hoolimine tegudes)

Kink: minu enda insta @eli.s.xx ja veri

Deal breakers: üleolev twink, ei ole nõus uusi asju proovima, ei meeldi kebab

Laul/film mis kirjeldab mind armastajana: Lana Del Rey „Burning Desire“

Lemmikseksihood: bent over the ATM vb

Otsin kaaslast, kes on sama vana kui mina

23, gei, Tallinn/Berlin, stiilistika, „hospitality“

Olen: ekstravert, tundlik, loov ja uudishimulik, spontaanne, lahke ja rahulik

Intrigeerib: lühiajaline lõbu ja pikaajaline suhe, poliitika ja aktiivsus, kodu „asjatamine“, loominguline tegevus, muuseumid, reisirimine

Lemmikohad söömiseks: Barbarea, Vesta, Kentmanni Sõõrikukohvik

Armastuse keel: aeg (ühised hetked, tähelepanu)

Kink: suured ninad, polüglotid, juhtmega kõrvaklapid

Deal breakers: kindel „ei“ toksilisele maskuliinsusele, huumorisoone puudumisele ja valgetele ketsidele

Laul/film mis kirjeldab mind armastajana: „Eternal Sunshine of the Spotless Mind“

Lemmikseksihood: spooning, cowboy, missionary

Otsin kaaslast, kes on minust vanem

23, bi, Eesti, professionaalne stay at home daughter

meeldiks südamele ja tore inimene. ise olen tüdruk, kes teab, mis ta tahab, ega lõpeta enne, kui ta selle saab. SHOPAHOLIC, world traveler Hello Kitty people pleaser (aga mitte Tallinn new dirty martini) ja lemmiksook krevetid

Lemmikohad söömiseks: Sultan Imbiss

Armastuse keel: teod (abi, hoolimine tegudes)

Kink: minu enda insta @eli.s.xx ja veri

Deal breakers: üleolev twink, ei ole nõus uusi asju proovima, ei meeldi kebab

Laul/film mis kirjeldab mind armastajana: Lana Del Rey „Burning Desire“

Lemmikseksihood: bent over the ATM vb

Otsin kaaslast, kes on sama vana kui mina

SEIN

to: jõuluvana@santa.xmas

from: mina@minaise.ee

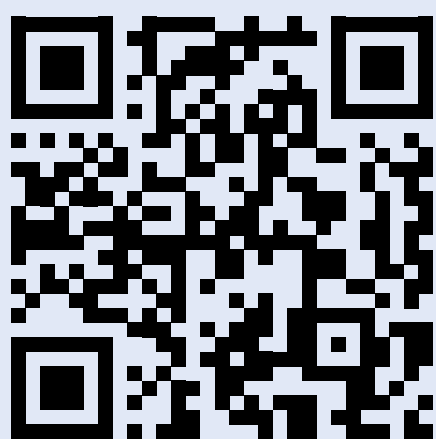

Kallis jõuluvana!

Palun too mulle Mürilehe
aastatellimus, maksab
3⁶ eurot või püsimakse-
lepinguga 2.20 kuus.

Selle saab siit: tellimine.ee/muurileht.

Või siit:

Olen olnud hea laps!

